

Predlogi zlatih plaket občine Ljubljana - Šiška

Ob prazniku občine Ljubljana-Šiška, 22. juniju, in ob 40-letnici Osvobodilne fronte ter ob 40-letnici vstaje slovenskega naroda, narodov in narodnosti Jugoslavije je predsedstvo Občinske konference SZDL Ljubljana-Šiška predlagalo, da se podeli 5 zlatih plaket občine Ljubljana-Šiška, zlasti za izredne prispevke k množičnemu odporu v boju slovenskega naroda v NOB. Zlate plakete in druga priznanja občine Ljubljana-Šiška bodo podeljena na slovesnem zasedanju občinske skupščine, za tem, ko bo predloge potrdila občinska skupščina na svojem rednem zasedanju. Predlogi za zlate plakete so naslednji:

• Rašiška četa

22. julija 1941 so se začele na slovenski zemlji prve organizirane partizanske akcije proti fašističnemu okupatorju, ki pomenijo začetek vseljidske revolucije in množične obožene borbe za osvoboditev slovenskega naroda. V tem zgodovinskem dogodku je sodelovala tudi Rašiška četa, ki je bila sestavljena iz borcev črnuške, gameljske in šmarnogorske partizanske skupine. Četa je bila ustanovljena nekaj dni po oboroženi vstaji, to je 28. julija 1941. Za komandirja so imenovali Staneta Kosca z Rašice, za političnega komisarja Mileta Spacapana iz Črnuč, ki ga je nasledil Maks Pečar, prav tako iz Črnuč.

V času delovanja čete se je v njej bojevalo 72 borcev. Rašiška četa je sprva delovala samostojno, po 17. avgustu 1941 pa v sestavi Kamniškega bataljona.

Nasilje nemškega okupatorja na območju takratne občine Šmartno pod Šmarno goro je bilo po 22. juliju vedno hujše. Aretacijam in izgnanstvom družin borcev Rašiške čete in aktivistov OF je sledilo streljanje talcev. Po sabotažni akciji 12. avgusta na mostu nad Gameljščico je okupator ustrelil 2 talca. Takrat je bil nekje ob Savi ustreljen komaj 16-letni mladenec iz Tacna. Proti temu okupatorjevemu hudodelstvu so borci Rašiške čete odgovorjali z napadi na nemškega okupatorja, z oboroženimi napadi so uničevali njegova vozila in obračunavali z njimi.

Rašiška četa je do decembra izvedla vrsto drznih in pomembnih akcij. V decembru mesecu so borci Rašiške čete odšli na Gorenjsko, kjer so se vključili v Cankarjev bataljon in sodelovali v decembrski vstaji v Poljanski in Selški dolini ter v dražgoški bitki.

Rašiška četa je bila ena izmed najbolj borbениh partizanskih enot na Gorenjskem. Njena navzočnost pred vrati Ljubljane in njen boj proti okupatorju je brez dvoma vplival, da so se mnogi Ljubljančani odločili za OF in za vstop v partizane že v letu 1941. V akcijah in bojih proti okupatorjem je Rašiška četa že v prvem letu NOB izgubila 18 borcev in bork. Po osvoboditvi je bila vrsta borcev odlikovanih z redom narodnega heroja.

Občina Ljubljana-Šiška je za revolucionarno delo v NOB podelila Rašiški četi domicil 21. junija 1975.

Predsedstvo OK SZDL predlaga, da Rašiški četi za izredno pomemben zgodovinski prispevek med NOB podeli zlato plaketo občine Ljubljana-Šiška.

• Varnostno-obveščevalna služba

Za uspešen boj proti okupatorju, ki je imel na voljo veliko premoč v orožju, ljudeh in drugih sredstvih zatiranja, ter za boj proti okupatorjevemu pomagačem niso zadostovale samo vojaške akcije partizanske vojske in naporu KP in OF na področju političnega boja, ampak je bilo potrebno ustvariti tako organizacijo, ki bi se uspešno borila proti sovražnikom tudi v njihovem zaledju.

V ta namen je CK KPS 15. avgusta 1941 ustanovil varnostno-obveščevalno službo (VOS OF), da bi s svojim delovanjem na področju obveščanja in neposredne akcije podprla vojaški politični boj proti okupatorjem in njihovi

vim pomočnikom. Spočetka je to službo vodil kolegij, od februarja 1943 dalje pa centralna komisija. Načelnica centralne komisije VOS je bila Zdenka Kidrič, člani pa dr. Vito Kraigher, Franc Ravbar, Edo Brajnik in Anton Pirjavec, načelnik VOS za Ljubljano pa je bil Ivo Svetina. Sedež in glavno področje dela VOS je bila Ljubljana vse do odhoda centralne komisije VOS na osvobodeno ozemlje v maju 1943. Potem pa se je VOS razširila po vseh slovenskih pokrajinah.

Ljubljana je bila kot žarišče oboroženega boja slovenskega naroda in središče narodno-osvobodilnega gibanja, kjer je prvo leto NOB živel in delalo njegovo vodstvo, vsa leta okupacije glavni obveščevalni vir, kjer so se zbirali podatki o sovražniku. V Ljubljani je bil do konca vojne sedež okupatorja in domače reakcije, ki sta delovala proti NOB slovenskega naroda. Zato so se prav v Ljubljani razvile vse tiste veje VOS, ki so ves čas njegove obstoja delovale tudi v drugih predelih Slovenije.

VOS je bila od vsega začetka močno orožje NOB v boju proti vsem njenim sovražnikom, pa naj bi se pojavljali kot odkriti sovražniki ali pa kot tajni agent sovražnika v vrstah osvobodilnega gibanja samega. V tem smislu je bila VOS organ OF slovenskega naroda in je opravljala naloge, ki jih je prednjo postavljala OF. VOS je bila razdeljena na dva sektorja, obveščevalni in varnostni. Njena glavna naloga je bila, zbirati informacije o nemških in italijanskih okupatorjih, o peti koloni, vseh belo-plavih izdajalskih podpomikih okupatorja, in delovati proti okupatorjevim obveščevalnim organizacijam na slovenskih tleh, zlasti proti italijanski OVRI in nemškemu gestapu. Razbijala je sovražnikovo obveščevalno mrežo, uničevala glavne podpornike sovražne okupacijske oblasti, vohune in izdajalce ter opravljala tudi druge naloge, ki ji jih je naložilo vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja.

Za pomemben zgodovinski prispevek k razvoju množičnega in oboroženega osvobodilnega boja slovenskega naroda predlaga OK SZDL, da ob 40-letnici vstaje in ob občinskem prazniku podelijo VOS zlato plaketo občine Ljubljana-Šiška.

• Josip Rus-Andrej

rojen 1893, po poklicu pravnik.

Že pred prvo svetovno vojno je bil napredno usmerjen. Svojo usmeritev je potrdil decembra 1918, ko je odpeljal 20 prostovoljcev v slovenski bataljon v Področico, v boj za Koroško.

Med obema vojnama je bil sodnik.

Januarja 1941 je bil prisoten pri sklenitvi sporazuma o sodelovanju med demokratičnim krilom Sokola in KP Slovenije.

Ko je CK KPS sklical 27. aprila 1941 sestanek s predstavniki naprednih gibanj in skupin, s katerimi so ga vezali že v času predvojnega ljudskofrontnega gibanja akcijski sporazumi, med drugim z demokratičnim krilom Sokola, je to skupino predstavljali Josip Rus. Ta sestanek velja v naši narodni zgodovini za ustanovitev Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Tako je postal tovariš Rus eden izmed soustanoviteljev OF.

Na drugem plenumu je bil izvoljen za člana IO OF. Od leta 1942 naprej je bil v ilegali, kasneje, na osvobodjenem ozemlju, pa je bil

poverjenik za sodstvo v narodnoosvobodilnem svetu.

Leta 1943 je bil udeleženec zbora aktivistov OF na Pugledu. Bil je tudi predstavnik IO OF pri ZAVNOH. Na zboru odposlancev slovenskega naroda v Kočevju leta 1943 je bil izvoljen za podpredsednika IO OF in predsedstva SNOO ter za odposlanca na II. zasedanju AVNOJ. Na II. zasedanju AVNOJ je bil izvoljen za podpredsednika predsedstva in člana zakonodajne komisije AVNOJ.

Leta 1943 je delal v predsedstvu AVNOJ na Visu. Član KPS je od 1948 dalje. Po osvoboditvi je opravljal funkcijo predsednika prezidija ljudske skupščine FLRJ, predsednika republiškega zbora slovenske skupščine, bil je član Centralnega odbora in IO ljudske fronte Jugoslavije, predsednik nadzornega odbora RK SZDL Slovenije.

Predsedstvo OK SZDL predlaga, da se mu ob 40-letnici vstaje slovenskega naroda in ob prazniku občine Ljubljana-Šiška podeli zlata plaketa za njegovo aktivno delo med NOB, predvsem pa za njegov zgodovinski prispevek kot soustanovitelju OF na Slovenskem.

• Cveto Novak

Rojen 1922 v Tacnu, član KP od leta 1940.

Tov. Cveto Novak je bil že pred drugo svetovno vojno v naprednih gibanjih in član SKOJ. Po 6. aprilu 1941 je sodeloval z drugimi člani KP v pripravah za kasnejšo oboroženo vstajo, tako da je zbiral material, orožje in opremo. 14. julija 1941 se je umaknil v ilegalo na Šmarno goro, kjer se je organizirala šmarnogorska partizanska skupina. Sodeloval je pri vseh odločitvah skupaj s Stanetom Koscem, ki je bil partijski sekretar in organizator vstaje pod Šmarno goro in Rašico. Tako je bil tudi na sestanku v Tacnu, kjer so odločili, da skladno z napolitičnimi CK KPS pričnejo z oboroženim bojem proti okupatorju. Na tem sestanku je bil sprejet sklep in določen datum, da od 21. na 22. julij organizirajo prve oborožene akcije in zatem partizansko četo na Rašici. Po 22. juliju je tov. Novak z ostalimi tovariši odšel z območja Šmarne gore na Rašico, kjer so se sestali z gameljsko partizansko skupino, nekaj dni zatem pa še s črnuško in organizirali Rašiško partizansko četo.

V Rašiški četi je bil borec, kasneje pa kurir. Po odhodu Rašiške čete na Gorenjsko je postal kurir med glavnim štabom in gorenjskim partizanskim vodstvom ter to dolžnost opravljal do novembra 1942.

Novembra 1942 je opravljal ilegalno politično delo v rajonu Smednik, kjer je bil namestnik partijskega sekretarja tega rajona. Na tem območju je deloval do oktobra 1943, nato pa je bil premeščen v rajon Komenda, kjer je bil namestnik rajonskega partijskega sekretarja in načelnik VOS. Spomladi 1944 je bil poslan v okrožje Kamnik, kjer je postal načelnik VOS. Po reorganizaciji VOS pa je postal načelnik obveščevalne službe pri OZNI za kamniško okrožje. Oktobra 1944 je bil poslan v zahodno-primorsko okrožje, kjer je bil namestnik načelnika OZNE. Pozno jeseni pa je odšel v II. brigado VDV in tam postal načelnik obveščevalne službe brigade. Po vojni je opravljal mnoge pomembne in odgovorne naloge v JLA, organih za notranje zadeve ter drugod. Sedaj opravlja vrsto funkcij na ravni republike, mesta in občine. Je predsednik OK ZZB NOV Ljubljana-Šiška.

Predsedstvo OK SZDL predlaga, da se tovarišu Cvetu Novaku podeli ob 40-letnici vstaje in ob občinskem prazniku zlata plaketa občine Ljubljana-Šiška za njegov izredno pomemben prispevek v oboroženem odporu slovenskega naroda in za njegovo družbenopolitično delo po vojni, vse do današnjih dni.

(Nadaljevanje na naslednji strani)

Šiška 1981 — Foto: Marko Habič

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

• Prvi rajonski odbor OF v Šiški

Centralni komite Komunistične partije Slovenije je sklical 27. aprila 1941 sestanek s predstavniki tistih naprednih gibanj in skupin, s katerimi so ga vezali že v času predvojnega ljudskofrontnega gibanja akcijski sporazumi: to je s skupino krščanskih socialistov, z demokratičnim krilom Sokola in z naprednimi slovenskimi kulturnimi delavci. Ta sestanek velja v naši narodni zgodovini za ustanovitev Osvobodilne fronte slovenskega naroda.

Razvoj Osvobodilne fronte ni bil sočasen in enako uspešen v vseh predelih Slovenije. Izredno hiter in uspešen je bil v Ljubljani, ki je pomenila dejansko središče osvobodilnega boja slovenskega naroda, torej v mestu, ki je zaradi svoje izredne vloge, ki jo je imelo v veliki domovinski vojni in narodni revoluciji, dobilo prvo in največje priznanje s podelitvijo ordena mesta — heroja. To prvo obdobje je pomenilo predvsem pripravo za bližnji množični in oboroženi osvobodilni boj. Slovenski narod ne bi mogel začeti oboroženega boja proti okupatorju in kasneje njegovim hlapcem — narodnim izdajalcem — če si ne bi ustvaril takšne vsenarodne množične organizacije, kakršna je bila Osvobodilna fronta.

Ustanovni sestanek prvega rajonskega odbora OF Šiška je bil že v začetku junija 1941. Po izjavi tedanjega prvega sekretarja rajona Jožeta Sloge je bil ustanovni sestanek na Celovški 145, oziroma na vogalu Scopolijske ulice v stanovanju Jakoba Čebulja, uslužbenca pri ECZ. Ustanovni sestanek je vodil Boris Kidrič, navzoč pa je bil tudi okrožni sekretar KPS Tone Dolinšek.

Prvi rajonski odbor OF v Šiški so sestavljali:

— Jože Sluga, sekretar (hkrati je bil sekretar RK KPS Šiška in Bežigrad),

— Viktor Avbelj, član do 22. 6. 1941,

— Marjana Draksler, članica do 5. 7. 1942, ko je vstopila v NOV,

— ing. Stane Jesih, član do kapitulacije Italije, predstavnik Sokolov,

— dr. Andrej Kopač, do januarja 1943, predstavnik krščanskih socialistov,

— Pavle Zibelnik, član do julija 1941, ko je vstopil v NOV.

V poletju 1941 so se začeli ustanavljati že prvi kvartni odbori, sestavljeni iz uličnih oziroma terenskih odborov.

Prvi rajonski odbor OF v Šiški je imel od poletja 1941 dalje 4 kvartne odbore.

Za izreden prispevek k razvoju množičnega odpora v boju slovenskega naroda v NOB predlaga OK SZDL, da ob 40-letnici vstaje in ob občinskem prazniku podeli Prvem rajonskemu odboru OF v Šiški zlato plaketo občine Ljubljana-Šiška.

V nedeljo 21. junija
ob 10. uri
se dobimo
40let
OF
v mostecu

PROGRAM PRIREDITEV

14. 6. ob 10. uri XI. planinski tabor na Šmarni gori

ŠIŠENSKI VEČERI Trg prekomorskih brigad

16. 6. ob 19. uri PROMENADNI KONCERT

V programu bosta sodelovala pihalna orkestra iz Medvod in Vodice

17. 6. ob 19. uri ŠIŠENSKI ZBORI POJO

18. 6. ob 19. uri Koncert narodno-zabavnega ansambla »VESELI ŠENTVIDČANI«

19. 6. ob 19. uri Nastop folklorne skupine »EMONA«

20. 6. ob 19. uri PROMENADNI KONCERT

V programu bosta sodelovala Pihalni orkester iz Proseka pri Trstu in pihalni orkester Litostroj

18. 6. ob 13. uri VIATOR — otvoritev objekta za tehnične preglede motornih vozil

19. 6. ob 13. uri Otvoritev objekta PTT v Dravljah

19. 6. ob 20. uri Taborni ogenj — tradicionalna prireditev v Kosezah ob bajerju

21. 6. ob 10. uri Osrednja prireditev v počastitev občinskega praznika in XIII. zbor gorenjskih aktivistov in borcev NOV v Mostecu

22. 6. ob 13. uri Slavnostna seja vseh zborov občinske skupščine in družbenopolitičnih organizacij v dvorani kina Šiška

GLUMAŠKI VEČERI v gradu Goričane

22. 6. 1981 Slavnostna otvoritev

VEČER ZBOROVskega PETJA — moški pevski zbor Medvode, sodeluje pihalni orkester Medvode

23. 6. 1981 Aldo Nicolai: ŽENSKÉ, OH TE ŽENSKÉ (monodrama) Drama SNG Maribor — mali oder

24. 6. 1981 Fadil Hadić: POLITIČNA POROKA (komedija) Šentjakobsko gledališče Ljubljana

25. 6. 1981 Matjaž Kmecl: FRIDERIK Z VERONIKO ALI GROF CELJSKI DANES IN NIKDAR VEČ (tragikomedijska) MGL — Mestno gledališče ljubljansko

26. 6. 1981 Zvonimir Bajsić: KAKO SE DAN LEPO ZAČNE (SNG Drama)

27. 6. 1981 Josip Ogrinec—Marjan Belina: KJE JE MEJA (kmečka veseloigra s petjem) KUD Komandant Stane — Oder treh herojev

PREDSTAVE SO OB 20. URI. V PRIMERU DEŽJA BODO PREDSTAVE V DVORANI DPD SVOBODA MEDVODE — VSTOPNINE NI!

27. 6. ob 8. uri Strelsko tekmovanje v organizaciji SD Ljubo Šerčer za delovne ljudi in občane Šiška z vojaško puško na strelišču Dolenjska c. 11